De vakbekwaamheid van de nieuwe generatie accountants na de kredietcrisis: fictie of werkelijkheid?

Barbara Majoor

Maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwe technologie vragen om een accountant die daarop anticipeert en vooruitloopt. De kredietcrisis is typisch een gebeurtenis die de vraag opwerpt of accountants nog wel met de juiste dingen bezig zijn. Naar aanleiding van de kredietcrisis heeft het maatschappelijk verkeer zich kritisch uitgelaten over de kwaliteit van de uitgevoerde controlewerkzaamheden. Ik refereer hierbij aan de uitspraken van de toezichthouder; de Autoriteit Financiële Markten (AFM) naar aanleiding van de rapportage over het onderzoek naar de uitgevoerde accountantscontrole bij financiële instellingen door de Big4. Hierin doet de AFM een beroep op de professioneel kritische houding van de accountant. Het fundament voor een professioneel kritische houding ligt in kennis van de beroepsregels en de toepassing daarvan. Daarnaast zijn er verschillende wijzigingen in de assurancevraag van het maatschappelijk verkeer te onderkennen als uitvloeisel van de kredietcrisis. De hernieuwde aandacht voor risicomanagement en corporate governance voegt een nieuwe dimensie toe aan de traditionele assurancevraag namelijk een vraag die is gekoppeld aan de strategie en de operationalisering daarvan binnen een onderneming. De Commissie Maas en de Bankencode vragen van de externe accountant dat hij zich een grondig oordeel vormt over het feitelijk functioneren van de governance, het risicobeheer en de beheersprocessen binnen een bank.

Een ander effect van de kredietcrisis is dat het maatschappelijk verkeer in toenemende mate behoefte heeft aan assurance over niet-financiële informatie. Niet-financiële informatie is gevarieerd en omvat het brede terrein van enerzijds sustainability maar anderzijds het terrein van bestuurlijke niet-financiële prestatiegegevens. Dit domein van assurance ontwikkelt zich in een snel tempo binnen zowel not-for-profitorganisaties als profitorganisaties. Tenslotte zal als gevolg van de nieuwe technologie er

binnenkort de mogelijkheid en de noodzaak zijn tot het uitbrengen van jaarrekeningen in XBRL. Hiervoor is een accountant benodigd die verstand heeft van taxonomieën, instance documents, mapping van gegevens aan taxonomie-elementen etc. Deze ontwikkelingen leiden tot nieuwe inzichten in de benodigde vakbekwaamheid van de accountant. De afgelopen jaren hebben diverse (internationale) commissies zich gebogen over de benodigde kennis en kunde van de accountant. Ik noem in dit verband het Common Content Project¹ (een gezamenlijk project van negen toonaangevende beroepsorganisaties in Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Italië, Duitsland en Nederland), de Commissie Basisaccountant van het NIVRA (2009) alsmede de Commissie Eindtermen Accountancy.

De vraag die opkomt, is in hoeverre deze commissies zich in voldoende mate rekenschap hebben gegeven en geven van eerdergenoemde ontwikkelingen en adequate antwoorden hebben gevonden op de benodigde kennis en vaardigheid van de toekomstige accountant om adequaat toegerust te zijn op deze wijzigingen in de assurancevraag. Zonder de inzichten en aanbevelingen van deze commissies tekort te doen heb ik bedenkingen of de rapporten in voldoende mate 'toekomstproof' zijn. Ten aanzien van het Common Content Project zet ik bijvoorbeeld een vraagteken bij de scope van dienstverlening die is gedefinieerd als werkterrein van de (toekomstige) accountant.

'The requirements for each participating Institute's professional entry-level qualification will focus on the skills and knowledge required to provide the services which clients and employers, as well as the public, demand of professional accountants. The services provided by professional accountants envisaged by the project are:

- assurance and related services (ARS);
- performance measurement and reporting (PMR);

- *strategic and business management* (SBM);
- *financial management* (FM); and
- *taxation and legal services* (TLS).²⁷

Als ik de dienstverlening *strategic and business management* zie staan in dit rijtje vraag ik mij af of deze tak van sport door veel van de collega's beroepsgenoten wordt herkend als representatief voor de dienstverlening dan wel dat het maatschappelijk verkeer van mening is dat deze dienstverlening behoort tot de kern van het beroep. Bovendien is een limitatieve opsomming per definitie te eng als uitgangspunt voor het definiëren van de benodigde kennis en vaardigheden voor een afgestudeerd accountant. Ik kan mij dan ook beter vinden in de brede definitie van het vakgebied zoals deze door de Commissie Basisaccountant in haar rapportage van oktober 2009 (p. 20) is gebruikt.

'Registeraccountants werken in uiteenlopende, gespecialiseerde functies binnen de accountancy. Onder accountancy verstaan we het brede terrein van Accounting (Accounting & Reporting), Governance (Besturing & Beheersing) en Assurance (Auditing & Assurance). In relatie tot te verrichten werkzaamheden omvat de kern van het vakgebied het samenstellen, beoordelen, controleren en geven van meer zekerheid aan dan wel advies over (financiële) informatie.'

Deze definitie is in beginsel breed genoeg om ook de eisen aan de accountant van de toekomst adequaat te benoemen. Het is echter jammer dat de commissie niet de ruimte heeft genomen om zelf een analyse te maken van de beno-

digde kennis en vaardigheden van de toekomstige accountant. Het rapport maakt op enkele plaatsen melding van de noodzaak daartoe,³ maar pakt niet door. De geformuleerde taakopdracht en de uitvoering daarvan door de commissie heeft zich vooral toegespitst op structuren en inrichting van de opleiding en in mindere mate op de aanpassing van de inhoud van de opleiding. Dat vind ik een gemiste kans. Ik wil ervoor pleiten dat een commissie wordt ingesteld die als taakopdracht meekrijgt een analyse uit te voeren van de zojuist besproken trends in assurance die aansluiten op de huidige maatschappelijke vraag en de daarvoor benodigde kennis en vaardigheden. Dat is wezenlijk voor het voortbestaan van het beroep. Immers het accountantsberoep bestaat bij de perceptie dat de accountant de deskundige-vertrouwensman van het maatschappelijke verkeer is. Om deze functie in continuïteit te waarborgen is een eerste vereiste dat het beroep op een adequate wijze voorziet in de vraag naar zekerheid vanuit het maatschappelijke verkeer. Anders kan niet langer worden aangenomen dat het accountantsberoep deze vitale functie vervult. Het aanpassen van de opleiding aan de veranderende eisen van benodigde vakbekwaamheid is een eerste vereiste. ■

Prof. dr. G.C.M. Majoor RA is hoogleraar accountancy aan Nyenrode Business Universiteit en als partner verbonden aan Deloitte.

Literatuur

■ Common Content Project, zie: <http://www.commoncontent.com/>.

■ Koninklijk Nederlands Instituut van

Registeraccountants (NIVRA), (2009), *Basisaccountant?: Advies van de Commissie Basisaccountant over de opleiding tot*

registeraccountant, Amsterdam; zie: http://www.nivra.nl/Sites/Files/0000026812_Basisaccountant.pdf.

Noten

¹ Common Content Project, initiatief van negen beroepsorganisaties: Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes (CNCC), Conseil Supérieur de l'Ordre des Experts-Comptables (DEC), Institut der Wirtschaftsprüfer (IDW), Wirtschaftsprüferkammer (WPK), Institute of

Chartered Accountants in Ireland (ICAI), Consiglio Nazionale dei Dottori Commercialisti ed Esperti Contabili (CNDCEC), Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA), Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW), Institute of Chartered Accountants of

Scotland (ICAS).

² Common Content Project – Overview (2006), *Executive Summary*, p. 5.

³ Koninklijk NIVRA (2009, p. 26) referentie aan een onderzoeksrapport van de ACCA en p. 46, onder kopje 'voortgaande ontwikkeling'.